

METODIKA KATEGORIZACE PŘÍSTUPNOSTI OBJEKTŮ

pražská
organizace
vozičkářů

ÚVOD

Přístupnost prostředí a architektonické bariéry se stávají stále více diskutovanou oblastí. Je zřejmé, že přístupné prostředí není potřebou jen skupiny lidí s tělesným postižením, ale naopak se více či méně vztahuje ke každému z nás. Pohybovat se bez bariér potřebují nejen vozíčkáři, ale i lidé s dočasně omezenou hybností, rodiče s kočárky a malými dětmi a skutečně početná skupina seniorů. Přístupnost veřejného prostoru se tedy stává běžnou potřebou a nejen nadstandardem.

Do doby, kdy prostředí budeme moci označit za kompletně přístupné, bude třeba skupinám lidí, kteří mají jakékoliv pohybové omezení, zprostředkovávat informace o „bariérovosti“ či „bezbariérovosti“.

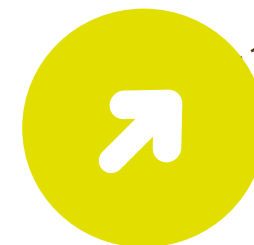

KATEGORIZACE PŘÍSTUPNOSTI

Vzhledem k tomu, že každý druh a míra tělesného postižení či pohybového omezení přináší rozdílné potřeby, nelze jednoznačným způsobem označovat mapované objekty za bariérové či bezbariérové. Aby byly informace vypovídající a využitelné všemi zainteresovanými skupinami, do kterých patří i široká veřejnost, bylo třeba mapování a záznam jeho výstupů důsledně promyslet.

V listopadu 2011 se proto sešla skupina odborníků z organizací a institucí věnujících se v České republice problematice architektonických bariér, jejich mapování, záznamu a distribuci získaných informací. Jejich cílem bylo ujasnit kritéria pro kategorizaci míry přístupnosti a pravidla profesionálního mapování a tato nadále šířit tak, aby informace o bezbariérovosti či bariérovosti vycházely z jednotného základu ve všech krajích České republiky. Na základě společných jednání vznikla Metodika kategorizace přístupnosti objektů.

Potřeba vzniku jednotné Metodiky kategorizace přístupnosti objektů z uživatelského hlediska vyšla i z faktu, že hodnocení bezbariérovosti podle stávající platné legislativy by většinu objektů zařadilo do skupiny nepřístupných, ačkoliv mohou být pro některé skupiny osob s omezenou schopností pohybu relativně přístupné.

OBECNĚ O PROFESIONÁLNÍM MAPOVÁNÍ

Mapování přístupnosti objektů a zpracování výstupů mapování je komplexním procesem, při kterém musí být brána v potaz řada aspektů. Podobu výsledných informací o přístupnosti prostředí obecně nejvíce ovlivňuje fakt, že z nich bude čerpat široké spektrum uživatelů s rozličným pohybovým omezením a specifickými potřebami.

Prvním předpokladem profesionality mapování je problematiky znalý pracovní tým, který zná potřebnou legislativu i metodické pokyny, je seznámen s potřebami jednotlivých skupin uživatelů, zejména pak vozíčkářů, ale také dokáže prostředí vnímat v souvislostech. Pro získání dovedností potřebných pro profesionální mapování je důležitá znalost teorie i praktická cvičení a praxe obecně.

Profesionální mapování je založené na práci v terénu, nikoli na pouhém posuzování informací získaných od prostředníků. Podrobné a pečlivé mapování v terénu a fotodokumentace je podkladem pro zpracování kvalitních informací.

KATEGORIZACE, TERMINOLOGIE A PIKTOGRAMY

Metodika kategorizace přístupnosti rozděluje objekty na:

- **přístupné,**
- **částečně přístupné,**
- **obtížně přístupné nebo nepřístupné.**

Každá z těchto kategorií má nastaveny limity, podle kterých se zmapované objekty rozdělují do tří skupin podle míry přístupnosti. Limity všech kategorií jsou odvozeny z uživatelských zkušeností, z možností osob s různým typem postižení, ale i z technických standardů vozíků a různých kompenzačních pomůcek.

U objektů, kde se předpokládá delší pobyt a kde jsou běžně k dispozici toalety (divadla, kina, muzea, restaurace), je důležité věnovat pozornost přístupnosti hygienického zařízení, která může ovlivnit celkové zařazení objektu do konkrétní kategorie. Uzpůsobené hygienické zázemí je zejména pro skupinu osob s těžkým tělesným postižením nezbytné.

Ke kategoriím přístupnosti jsou přiřazeny hlavní piktogramy v semaforové barevnosti, které slouží uživatelům jako první informační filtr.

Kategorizace určuje obecnou přístupnost objektu. Pro různé typy staveb je rozhodující ta část stavby plnící její hlavní funkci, včetně přímo souvisejících funkcí. (Příkladem může být plavecký bazén, kdy kromě vlastního bazénu musí být dořešena i přístupnost šaten a zázemí. Přístupnost tribun však nemusí být rozhodujícím faktorem pro celkové hodnocení objektu, informace o přístupnosti souvisejících funkcí ale musí být součástí popisu.)

Při kategorizaci objektů je třeba zohlednit i bezprostřední okolí objektu. Pokud je zásadním způsobem omezena dostupnost budovy (zvlášť nerovný terén, neudržovaná historická dlažba z velkých nerovných kostek s hlubokými spárami, nakloněný terén s kombinací příčného a podélného sklonu), může být jinak přístupný objekt zařazen do jiné kategorie.

Informace jsou dále zpracovávány formou strukturovaného textového popisu objektu. Do textu jsou zaznamenávány všechny klíčové údaje. Každý uživatel na základě přesných informací a s nejlepší znalostí vlastních možností a potřeb tak může rozhodnout, zda je schopen konkrétní objekt navštívit, případně jaké pomůcky či míru dopomoci bude třeba zajistit.

**METODIKA KATEGORIZACE
PŘÍSTUPNOSTI OBJEKTŮ SLOUŽÍ
POUZE PRO ZPRACOVÁNÍ
INFORMACÍ O STÁVAJÍCÍM
STAVU PŘÍSTUPNOSTI OBJEKTU.
V PŘÍPADĚ VYTVÁŘENÍ NÁVRHŮ
NA ÚPRAVY A ODSTRANĚNÍ
ZJIŠTĚNÝCH ARCHITEKTONICKÝCH
BARIÉR JE TŘEBA RESPEKTOVAT
PLATNOU VYHLÁŠKU
MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ Č. 398/2009, SB.,
O OBECNÝCH TECHNICKÝCH
POŽADAVCÍCH ZABEZPEČUJÍCÍCH
BEZBARIÉROVÉ UŽÍVÁNÍ STAVEB.**

OBJEKT PŘÍSTUPNÝ

Limity

- Přístupný je celý objekt nebo jeho větší část alespoň s jedním bezbariérovým vstupem. Návštěva je možná bez předchozí domluvy.
- Rampy (mobilní i pevné) před vstupem i uvnitř objektu mají sklon při délce do 3 metrů maximálně 12,5 %, při délce do 12 metrů maximálně 8 %. Šířka pevných ramp je minimálně 100 cm.
- Dveře a průchody jsou široké minimálně 80 cm, platí i pro vstupní (hlavní) křídlo dvoukřídlových dveří. Výška prahů je maximálně 2 cm.
- Pro překonání výškových rozdílů je k dispozici samoobslužný výtah a jeho rozměry jsou minimálně: šířka dveří 80 cm, vnitřní rozměr kabiny:

šířka 100 cm x hloubka 125 cm.
Objekty s plošinou nevyhodnocujeme jako objekty přístupné.

- Pokud se jedná o objekt s toaletami pro veřejnost, k dispozici je přístupná toaleta: WC I. nebo v případě, že jsou všechny ostatní požadavky na přístupnost naplněny, alespoň částečně přístupná toaleta WC II.
- Povrchy a sklon komunikací v objektu a jeho bezprostředním okolí výrazněji nekomplikují pohyb na vozíku (problematickým terénem se rozumí např. zvlášť nerovný povrch s poruchami, historická dlažba z velkých nerovných kostek se širokými spárami, nakloněný terén s kombinací příčného a podélného sklonu)

Další informace o jednotlivých aspektech přístupnosti objektu jsou zaznamenány pomocí doplňujícího textu.

” Komentář

Základním kritériem, které musí být respektováno u přístupného objektu dle Metodiky kategorizace přístupnosti objektů, je zvládnutí návštěvy převážně vlastními silami či za pro uživatele běžných podmínek, případně s využitím pomoci, kterou je možné na místě samostatně zajistit. Příkladem může být přivolání personálu prostřednictvím vhodně umístěné zvonkové signalizace, nejlépe s obousměrnou komunikací, k uzamčenému upravenému vstupu, případně zajištění položení mobilní rampy vhodných parametrů u vstupu s převýšením. V případě, že odemčení dveří nebo položení mobilní rampy nelze takto zajistit, není možné označit objekt za přístupný. Nastavené limity zajišťují dostatečný uživatelský komfort pro většinu osob s omezením pohybu.

Objekty, u kterých je bezbariérovost řešena šikmou nebo svíslou plošinou, není možné z uživatelského pohledu považovat za přístupné, přestože

i aktuální legislativa jejich užití v určitých situacích připouští. Důvodem je, že použití plošiny vyžaduje v naprosté většině případů pomoc a obsluha je celkově složitější. Plošiny také v mnoha případech nespĺňují požadavky na dostatečné rozměry nebo nosnost, komplikací je nepřiměřeně dlouhá doba na překonání daného převýšení s nutností držet nepřetržitě stisknuté tlačítko ovladače.

U přístupných objektů s toaletami pro veřejnost se předpokládá, že je k dispozici přístupná toaleta nebo alespoň částečně přístupná toaleta. Limity toalety se týkají nejen rozměrů kabiny a jejich vybavenosti, ale zejména dispozičního uspořádání. To znamená, že u kabin WC, zejména těch s minimálními rozměry, musí být volný prostor proti dveřím tak, aby byl umožněn přístup k záchodové míse z boku.

OBJEKT ČÁSTEČNĚ PŘÍSTUPNÝ

Limity

- Přístupná je jen část objektu nebo objekt nenaplňuje některé z požadavků uvedených u objektu přístupného. Popis nesplněných požadavků je uveden v textu.
- Rampy a ližiny (mobilní i pevné) před vstupem i uvnitř objektu mají sklon při délce do 3 metrů maximálně 16,5 %, při délce do 12 metrů maximálně 12,5 %. Šířka pevných ramp je minimálně 100 cm.
- Dveře a průchody jsou široké minimálně 70 cm. Výška prahů je maximálně 7 cm.
- Výtah má rozměry minimálně: šířka dveří 70 cm, vnitřní rozměr kabiny:

šířka 90 cm x hloubka 110 cm.

- Rozměry plošiny jsou minimálně: šířka dveří 70 cm, přepravní plocha: šířka 70 cm x hloubka 90 cm. Informace o nosnosti jsou uvedeny v doplňujícím textu.
- Přístupnost WC není rozhodujícím faktorem. Vzhledem ke stávající přístupnosti prostředí v ČR by požadavek na existenci alespoň WC II. u objektů částečně přístupných znamenal přeřazení velké části objektů k objektům nepřístupným.
- Před vstupem do objektu je maximálně jeden schod vysoký 8 - 18 cm bez řešení k jeho překonání.

Další informace o jednotlivých aspektech přístupnosti objektu jsou zaznamenány pomocí doplňujícího textu.

” Komentář

Kategorie částečně přístupných objektů, u kterých se předpokládá možnost přístupu za určitých podmínek, je nejobsáhlejší. Z tohoto důvodu je nutný podrobnější popis a doplňující text. Vzhledem k rozdílným nárokům na prostředí u různých osob s omezenou schopností pohybu je nutné vyhledat v textu konkrétní parametr, nebo skutečnost, která řadí objekt do částečně přístupné kategorie. Na základě takové informace by měl být uživatel schopen posoudit, zda pro něj tato skutečnost tvoří bariéru, případně jak se na návštěvu objektu připravit. Jednotlivé bariéry mohou tvořit např. zúžené průchody (dveře), převýšení, nedostatek manipulačního prostoru nebo příliš strmé rampy. Většina konkrétních bariér skrytých v těchto kategoriích je překonatelná

za předpokladu vhodné přípravy, doprovodu, nebo volby typu vozíku, pokud to situace a zdravotní stav umožňují.

U částečně přístupného objektu je použití šikmé a svislé plošiny akceptovatelné, s jistou mírou dopomoci je třeba počítat. Kromě výše uvedených parametrů plošiny je třeba zaznamenat také její nosnost.

Do kategorie částečné přístupnosti rovněž spadají objekty, které mají dvoukřídlé vstupní dveře s šířkou hlavního křídla méně než 70 cm za podmínky, že druhé křídlo dveří lze (s dopomocí) otevřít a u vstupu je na dostupném místě umístěná funkční zvonková signalizace.

OBJEKT OBTÍŽNĚ PŘÍSTUPNÝ NEBO NEPŘÍSTUPNÝ

Piktogram

- Přístup nebo pohyb po objektu je zvláště komplikovaný (kombinace různých důvodů).

Další informace o jednotlivých aspektech přístupnosti objektu jsou zaznamenány pomocí doplňujícího textu.

” Komentář

Důvodů, proč do mapování přístupnosti zahrnout i obtížně přístupné nebo nepřístupné objekty, je několik. V první řadě je nutné si uvědomit, že do této kategorie může být velmi snadno zařazen objekt např. kvůli příliš strmé rampě, která ale pro uživatele se silným doprovodem nebo na elektrickém vozíku může být překonatelná. Informace slouží i skupinám uživatelů s mírným pohybovým omezením.

Výstupy z mapování mohou sloužit nejen jako informace o stávajícím stavu přístupnosti, ale také jako podklad pro návrhy úprav na jeho zlepšení.

U některých objektů, u kterých přístupnost řešit nelze (např. památkové objekty s točitými schodišti), má uživatel díky přesné informaci možnost vyhnout se jeho návštěvě, nebo se na ni pečlivě připravit, případně vybrat k návštěvě jiný objekt.

PŘÍSTUPNÁ TOALETA WC I.

Limity

- Nachází se v dámských toaletách (případně v dámských i pánských) nebo je umístěna samostatně.
- Vstupní dveře kabiny i všechny přístupy k ní jsou široké minimálně 80 cm. Dveře se otevírají směrem ven z kabiny.
- Rozměry kabiny jsou minimálně: šířka 160 cm x hloubka 160 cm.
- Přístup k míse z boku (boční přístup k míse) je minimálně 80 cm.
- U mísy jsou madla.
- Manipulační prostor v kabině není omezený dalším zařízením toalety.

V případě, že se toaleta zamyká, informace o způsobu jejího otevření je uvedena v doplňujícím textu.

ČÁSTEČNĚ PŘÍSTUPNÁ TOALETA WC II.

Limity

- Nachází se v dámských toaletách (případně pánských) nebo je umístěna samostatně.
- Vstupní dveře kabiny i všechny přístupy k ní jsou široké minimálně 70 cm. Dveře se otevírají směrem ven z kabiny.
- Rozměry kabiny jsou minimálně: šířka 140 cm x hloubka 140 m. Manipulační prostor musí být umístěný proti dveřím.
- Přístup k míse z boku (boční přístup k míse) je minimálně 70 cm.

Další potřebné informace (včetně upozornění na uzamykání kabiny) jsou uvedeny v doplňujícím textu.

OBTÍŽNĚ PŘÍSTUPNÁ NEBO NEPŘÍSTUPNÁ TOALETA BĚŽNÉ WC

” Komentář

- Jedná se o běžnou toaletu nebo toaletu upravenou, která má jeden nebo více nedostatků:
- Nedostatečný rozměr kabiny (šířka a/nebo hloubka méně než 140 cm).
- Dveře kabiny mají nevyhovující šířku (méně než 70 cm), nebo se otevírají směrem dovnitř.
- Nevyhovující dispozice kabiny.
- Přístup k míse z boku (boční přístup k míse) je méně než 70 cm.
- Toaleta je umístěna v nepřístupné části objektu.

FORMULÁŘ PRO MAPOVÁNÍ

Součástí Metodiky je formulář pro mapování přístupnosti objektů, který je přílohou elektronické verze. Slouží k zaznamenání technických parametrů a údajů potřebných pro následné zpracování výstupu a celkové hodnocení přístupnosti daného objektu (přidělení piktogramu).

Formulář obsahuje pole pro zaznamenávání naměřených hodnot – číselných údajů uvedených v centimetrech, kilogramech, procentech (např. průjezdová šířka hlavního křídla, nosnost plošiny, sklon ramene rampy) a pole pro popis prvků (např. typ povrchu, lokalizace) či jejich vzájemných souvislostí (např. slovní popis mapovaného úseku).

Díky těmto souvislostem je výsledný materiál pro uživatele přehledný a srozumitelný.

Formulář má obecnou formu, kterou lze uplatnit u všech typů objektů. Funkční specifika interiéru se dále řeší individuálně v závislosti na typologii stavby. To znamená, že k obecnému formuláři je vhodné doplnit informace konkrétnějšího rázu (např. při mapování

restaurací lze jako nadstavbu obecného formuláře přidat údaj o výšce stolu a jeho podjezdu, u divadel rozměry a polohu vyhrazeného místa v hledišti). Struktura funkčních specifik objektů není Metodikou striktně daná, každý mapující subjekt si tyto údaje doplňuje dle účelu či potřeb projektu. Přestože se nejedná o povinnou součást Metodiky, uživatel tak získá nezbytnou představu o komplexní využitelnosti objektu.

PŘÍSTUPNOST PROSTŘEDÍ PRO OSOBY S OMEZENOU SCHOPNOSTÍ ORIENTACE

Metodika kategorizace přístupnosti objektů je prioritně zaměřena na architektonické bariéry z pohledu osob s pohybovým omezením. Její vývoj byl však konzultován se zástupci organizací zastupující osoby s omezenou schopností orientace. Ve formuláři jsou obsaženy základní požadavky na informace o přístupnosti prostředí z pohledu osob se zrakovým postižením.

Kontakty

Pražská organizace vozíčkářů
Benediktská 688/6
110 00 Praha 1
tel.: 224 826 078
e-mail: info@pov.cz
www.pov.cz, www.presbariery.cz

Metodika kategorizace přístupnosti
objektů byla vydána za podpory
Ministerstva pro místní rozvoj.

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR